జెండా ఊంఛా రహే హమారా!

రాజేంద్ర

ఫాక్టరీ బస్సులో నుంచి చిక్కడపల్లి స్టాపులో దిగి రెండు ఫర్లాంగులు నడిచాడు ఆనందరావు. ఆగిపోయివున్న చేతి గడియారాన్ని చూసి ఒక్క క్షణం తానూ ఆగాడు ...

'కీ' ఇవ్వలేదేమోననుకొని మణికట్టునుండి వాచీ తీసి 'కుంజీ' యిచ్చాడు. 'ఈరాసామి హేర్ డ్రెస్సింగ్ సెలూను' లోపలికి చూసి టైం కలిపాడు. సెకన్ల ముల్లు కదల్లేదు. చెవిదగ్గర పెట్టుకొని చూస్తే శబ్దం రాలేదు. ఫిట్సువచ్చిన కుర్రాడిని ఊపినట్లుగా అటూ యిటూ ఊపాడు.

సశ్యం డబ్బీని కొట్టినట్లుగా కిందాపైనా కొట్టి చూసాడు. ప్రయోజనం లేకపోయింది.

ఉస్సురంటూ యిల్లుచేరి మరోసారి వాచీని ఊపి చూసాడు. టిక్కు టిక్కుమంటూ వినిపించింది.

*　　*　　*

బయట చినుకులు పడుతున్నాయి. లోపల బాబు చిన్నగా ఏడుస్తున్నాడు.

చొక్కాను విప్పుతూ కిటికీగుండా చూస్తే కిరసనాయిలు డబ్బాలతో, కొంపలంటుకుపోయినట్టు అన్ని వయసుల ఆడా మగా బాధితుల్లా, పరుగెడుతున్నారు, విమానంలో నుంచి అతి విచిత్రంగా తిలకించే మంత్రిలా తానూ—చూస్తున్నాడు. ఆనందరావు ఆలోచనకు తనలో తానే చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాడు.

అసలి మూడేళ్ళనుండి కిరసనాయిలుతో అంతగా అవసరం లేకపోయింది. జానకి రెండోకాన్పుకు వెళ్ళినప్పుడు పేద ప్రజల కోసం బ్యాంకులను జాతీయం చేసిన ప్రభుత్వంలా 'పూర్ జానకి డార్లింగ్' కిరసనాయిల్ స్టవ్‌తో బాధపడుతున్నదని చూసి "గ్యాస్ సిలిండర్" తెచ్చాడు!

పణుక్కుంటూ ఇంటర్వ్యూకెళ్ళి అదృష్టవశాత్తూ ఆర్డరే పట్టుకొచ్చేసిన నిరుద్యోగిలా, భయపడుతూ వెళ్లిన బలహీన వ్యక్తి జానకి పండంటి కుఱ్ఱాడితో తిరిగొచ్చి గ్యాసు స్టవ్, సిలిండరూ చూసి దానికయిన ఖర్చువిని, "అన్ని డబ్బులు తగలెట్టారెందుకండీ?" అని ఆపోజిషన్ పార్టీలా అమాంతం పైకి లేచింది. ఎంత సముదాయించినా వినలేదు. కార్మిక నాయకుడిలా కమ్మని కబుర్లు చెప్పాడు. జానకి ఒక్క మాటా వినకపోగా మూడుగంటలసేపు అరిచింది, గొణిగింది. అసహాయుడైన ఆనందరావు డ్రాయింగ్ కమ్ డైనింగ్ కమ్ డార్లింగ్ రూంలో కెళ్లి ఖాళీ కుర్చీలను మంచాన్నీ చూస్తూ కన్నీరు కూడా కార్చాడు, ఐక్యరాజ్య సమితిలో కన్నీరు కార్చిన కరాచీ అధికారిలా.

కులం చెడినా సుఖం దక్కినట్టు గ్యాసు పోసు, ఖర్చు కాస్త ఎక్కువే అయినా సుఖమూ హాయి ఉన్నాయనిపించి, 'మిమ్మల్ని ఆనాడేమేమో అన్నాను. అదంతా మఱచిపోండి. కిరసనాయిలు దొరకని ఈ రోజుల్లో ఇది ఎంతో హాయిగా వుందండీ' అని జానకి అన్నప్పుడు ఆనందరావు ఏదో మంత్రి పదవి దొరికినంత సంతోషించాడు.

ఆనందరావు జానకి మాటలు విని, ఇటలీలో బురద స్నానం చికిత్స పొందుతున్న ఆఫ్ఘనిస్తాను రాజా, తన బావగారే తన సామ్రాజ్యాన్ని కైవసం చేసుకున్నాడని తెలిసి బురదలో కూరుకుపోయినట్టు, కుర్చీలో కుప్పలా కూలిపోయాడు.

జానకి చెప్పిన మాటల సారాంశం, రాంభాయమ్మ సపరివార సకుటుంబ సమేతంగా విచ్చేస్తున్నదని.

రాంభాయమ్మను తలుచుకుంటేనే ఆనందరావుకు పళ్లేలన్నీ ఒక్కసారే గచ్చుమీద విసిరి కొట్టినట్టు, నెత్తిమీద నైజాం కాలంనాటి తుప్పుపట్టిన ఫ్యాను బరబరా తిరుగుతున్నట్టనిపించింది. ఎలెక్షన్ల సంరంభంలోని లారీలు, జీపులు, కార్లు, తన బుర్రలోనే తిరుగుతున్నట్టు — విధాన సౌధాల్లో విచ్చలవిడిగా ఎగిరిపడే చెప్పులు, విజిటర్ల గాలరీల నుండి వెదజల్లబడే కరపత్రాలు, అవకతవకలుగా ప్రచురించబడిన పత్రికా సమాచారాలు, రాష్ట్ర విభజనల మీది విచారాలు, గర్భనిరోధక ప్రచారాలు...ఇంకా...ఇంకా... బుర్ర వేడెక్కిపోయింది.

రాంభాయమ్మ జానకి తరఫు దూరపు బంధువు. కాని ఆమెకు మాత్రం దగ్గరా దూరం అన్న తారతమ్యంలేదు! కొత్తా పాతా, మగా ఆడా, పసికీ ముసలీ భేదంలేదు. ఆమె నోరువిప్పిందంటే ఇంక ఆకాశవాణి అక్కరలేదు. ఏడాదిలో ఎప్పుడూ ఏదో ఒక టూరు చేస్తూనే వుండాలి. లేకపోతే ఆమెకు బోరు. ఆమె ఎక్కడ కాలు పెట్టిందో అక్కడ ఒక పెద్దహోరు! ఎప్పుడు కాలు కదిపినా రాంభాయమ్మతో ఇద్దరు ముగ్గురు పిల్లలుండాలి! రాంభాయమ్మ వస్తున్నదంటే, అదో పార్లమెంటు డెలిగేషను రాగా భావించి ఆ బంధువులు తమ సహపడికి ఎన్ని మార్కులు వేస్తుందో, ఇల్లు, పరిసరాలమీద ఎన్ని రిమార్కులు పాసు చేస్తుందోనని భయపడతారు!!

రాంబాయమ్మకు తెలియని విషయమంటూ లేదు పాలకవర్గం యొక్క ప్రజ్ఞను గురించి ఎంత బాగా చెప్పగలదో ప్రజానీకంపడే బాధలని గూడా అంత బాగా చెప్పగలదు. తోటకూర నెలాపండాలి, ఎప్పి బాలింతకేం పెందివ్వాలి, పాపపుణ్యాలు, పుణ్యక్షేత్రాల మహిమలు, .. ఒకటేమిటి పులకేశి యువరాజు దగ్గరనుంచి పులిహోరదాకా, అలనాడు ఐక్యరాజ్యసమితిలో కృష్ణమీనన్‌లా, గంటల తరబడి ప్రసంగించగలదు. ఎటొచ్చీ అన్ని విషయాలు అక్షర క్రమంలో ఉండకపోవటం లేదా ఒక దానికింకొకటి సంబంధ సారూప్యాలు లేకపోవడంగాని జరుగొచ్చు.

ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే—ఆమె మెదడు ప్రతి పొరలో పొరలే విషయాలన్ని ఒక ఎత్తు, విజ్ఞాన సర్వస్వ (ఎన్‌సైక్లోపీడియా)మంతా ఒక ఎత్తు.

"ఏమండీ?"

అది జానకి గొంతు. ఆ కంఠంలో ఎంతో ఆదుర్దా ఉంది.

బహుశః రాంభాయమ్మ వైన్యం వస్తున్నదేమో!?

కిటికీనుంచి బయటికి చూసాడు.

రోడ్డుమీద ఎలాంటి సంచలనం లేదు.

ఆకాశంలో అందాకా వినిపిన మబ్బులు చెదరి పోతున్నాయి.

"గ్యాసు సిలిండర్ అయిపోయిందండీ."

అవిశ్వాస తీర్మానంలో అవతలికి గెంటి వేయబడ్డ ముఖ్యమంత్రిలా అయింది ఆనంద రావు పని

"షాపు వాడు నెలకుగాని సిలిండరు రాకటంలేదని చెప్తున్నారండి కాంతమ్మ గారు."

"అంగను వాడు, అదేమాట ప్రసాద్ కూడా మొన్న చెప్పాడు. అక్కడా ఇన్ ఫ్లూయెన్స్, లంచం ఉంటే తప్ప సిలిండర్ రాదని అందరూ అంటున్నారు. నేలత్తాలన్నా కాలు కదపాలన్నా రెకమండేషన్లు, ఆమ్యామ్యాలు చ...చ..." విసుక్కొన్నాడు ఆనందరావు.

"ఇవాళ్టికి సరిపోయేంత కిరోసిన్ మాత్రమే ఉందండి రెపటి కొరకు ..."

"నువ్వువెళ్లి తీసుకొనిరావే జానకీ. నాకు నీరసంగా ఉంది. అందులోను, ఆడ వాళ్ల క్యూ కాస్త చిన్నగా ఉంటుంది."

". .."

"ఫ్యాక్టరీలో ఎనిమిది గంటలు కాళ్ళూ, చేతులు విరిగేలా పని చేసేసరికి ప్రాణాలు హరీ అంటున్నాయి ఇదెం జీవితమో ఏమిటో "

హాంగులో వెల్లకిలా పడుకుని, కళ్ళు మూసుకొని ఎండం గేట్లో సుదురంతా గట్టిగా ఒత్తుకొని ఏం సాగాడు

* * *

స్కూలు కెళ్ళిన బేబీ ఇంకా రాలేదు ఏడుస్తున్న బాబు ఎప్పుడో నిద్రపోయాడు చెట్ల చాటున నిట్టెటుకల కిటకిటలు, జానకి గాజుల సన్న సన్నని గలగలలు తప్ప గదిలో వాతావరణం పొడిగానే వుంది.

బయట భూకంపం వచ్చినట్లుగా ధ్వని వినిపించింది. వెంటనే చంద్రమండలం నుంచి పసిఫిక్ మహాసముద్రంలోకి దూసుకొచ్చే అపోలో అంతరిక్ష నౌకలా రానేవచ్చింది రాంభాయమ్మ, చంకలో ఒక కుర్రాడు, కుడి చేతికి వ్రేలాడుతూ ఇంకొక కుర్రాడు, కొంగు పట్టుకొని నోట్లో వేలేసుకున్న ఒక అమ్మాయితో సహా—వెనక ఒక పాత సూటుకేసూ, కొత్త బుట్టా, ఒక బట్టల మూట.

ఏదో గొణుగుతున్న రిక్షావాడు రాంభాయమ్మ తెఱచిన నోరును చూసి కిమ్మనకుండా జారుకున్నాడు.

"రండి బామ్మగారూ రండి, అంతా కులాసేనా ?"

అడిగాడు ఆనందరావు (పేద రైతును అడిగే పెద్దదొర ఆప్యాయంతో.)

"ఆఁ! ఏం కులాసో ఏమిటోరా బాబూ... జానకీ ఒక గ్లాసుడు నీళ్లందుకోమ్మా." కుర్చీలో కూలబడింది. నోరులేని కుర్చీ కొద్ది క్షణాలు గోలపెట్టింది.

నోరున్న ముగ్గురు పిల్లలు జానకి ఆనంద రావులకేసి అదోలా చూసారు.

అప్పుడే అపోలో నుండి దిగివచ్చిన అంత రిక్ష యాత్రికుల్లా వాళ్లుముగ్గురు—అమెరికా అధ్యక్షుడు నిక్సన్‌లా చిరునవ్వుతో తాను, ఆనందరావు. ప్రక్కనే జోసెఫ్ కెనెడీ ఆత్మలా జానకి—నిర్వికారపు చూపులతో.

"ఏమిట్రా ? అలా కొయ్యబారి

పొయ్యారు, కొంగిల్లా ఏమిటే ఆసాగిన వెడలు ? కూడు తినటం లేదా యేం జానకీ ? . "

ఆనందరావు యింటివెనక్కి వెళ్లాడు.

ఊళ్లో ఎద్దులబండి ఎంత కష్టపడితే దొరికిందీ, రైలు ప్రయాణం ఎలాసాగిందీ, రిక్షాబేరం ఎంతకు కుదిరిందీ — ఒక డాక్యుమెంటరీ సినిమా చూపించింది జానకికి అరగంటసేపు.

స్నానం చేసివచ్చిన ఆనందరావు జానకి కేసిచూసి కళ్లతోనే సానుభూతి తెలిపాడు.

ఆసుపత్రిలో అయిదు రోజులుండి తిరి గొచ్చిన అసెంబ్లీ మెంబరు, అంతలోనే మారిన ముఖ్యమంత్రిని చూసి అవాక్కయి నట్టు, కాన్వెంటు నుండి వచ్చిన బేబీ బిత్తర పోయింది రాంభాయమ్మా అండ్ కంపెనీని చూసి.

"అయ్యో నామతి మండ, కబుర్లలోపడి పిల్లల్నే మఱచిపోయ్యానే తల్లీ. పిల్లలూ రండర్రా"

బుట్టలోంచి పల్లపడిన వాళ్లు అరటి పండ్లు తీసింది అవేవో చంద్ర శిలలన్నట్టు.

వంటగదిలోకెళ్లి సామగ్రిని తనిఖీచేసింది. సిలిండర్ వ్యవహారం తెలుసుకొంది. ప్రస్తుత పరిస్థితి గ్రహించింది రాంభాయమ్మ.

ఆనందరావు కిరసనాయిలు డబ్బాను చేతిలోకి తీసుకున్నాడు. పది కిలోల బియ్యం, ఐదు కిలోల గోధుమలు కూడ తీసుకురమ్మని డబ్బులు, సంచులు యిచ్చింది జానకి.

"నేను మాత్రం యింట్లో ఊరికే కూచొనేం చెయ్యాలిరా ఆనందం ? నీకూడా వస్తాను పద" అంటూ లేచింది రాంభాయమ్మ మోకాళ్ళమీద చేతులాన్చి.

"ఎందుకులే బామ్మగారూ ? మీరు యింట్లోనే వుండండి."

"ఇందులో ఏముంది లే అబ్బాయి. ఆ కొట్టేక్కడో చూపింపు. నేనే వెళ్ళి తీసుకొస్తాను. అమ్మాయి చెప్తోంది గదా బియ్యం, గోధుమలు వేరే షాపులో దొరుకు తాయిటగా."

"రాక రాక ఇన్నాళ్లకు చుట్టం చూపుగా వచ్చారు. మీకా కష్టమెందుకు బామ్మగారూ."

"ఇదేం కష్టంరా ఆనందం! ఇంతకన్నా పెద్ద పెద్ద కష్టాల నెదుర్కొన్నాం. ఇంత కన్నా మండే కరువుల్ని చూసాం. బరువుల్ని మోసాంరా బాబు" అంటూ ఆనందరావు చేతిలోనుంచి డబ్బా తీసుకొంది.

"నేనొస్తాను తాతమ్మా" అన్నాడు పెద్ద వాడు సతీష్చంద్ర.

"నేను అత్త." అంటూ ఎగిరాడు చిన్న వాడు సంతోషచక్రవర్తి.

"మీ రెందుకు. ఇక్కడే ఉండండి. పిన్ని ఉంది. అదిగో ఆడుకోవటానికి బేబి, బాబి గాడూ వున్నారు. వుండండ్రా ఇక్కడే."

మారాం చేసాడు సతీష్చంద్ర. రాగం అందుకున్నాడు సంతోష్. అమ్మాయి లావణ్య ఏదో గొణుగుతున్నది.

అందరినీ మరోసారి గద్దించి "ఆనందం పదరా బాబూ పద" అంటూ అడుగువేసిందో లేదో ఆనంద్రావాలయంలో నిలయవిద్వాంసుల వాద్య గోష్ఠి ప్రారంభమయ్యింది.

అబ్బబ్బ ఏం పిల్లల్రా నాయనా చిచింద్రీలు...ష్... అంటూ ఆనందరావుతో

హైదరాబాదునగరం నడిరోడ్డుకేసి దారి తీసింది, రాంభాయమ్మ.

ఎంతసేపు ఏడ్చిందో పాపం! చేతిలో బిస్కెట్టు, చెంపలమీద కన్నీటి చారలతో సాధనాహేర్ కట్‌తో, తననాన్నగారి వెంట బయటికి వచ్చింది పాప సెలూన్ నుంచి. వీరాస్వామి వెంట్రుకలను మూలకుపోసి గుడ్డ దులుపుతూ ఆనందరావుకేసి చూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. సెలూను లోపలికి తొంగిచూసిన ఆనందరావు వెంటనే తన రిస్టువాచీ కేసి చూసుకొన్నాడు. గోడ గడియారం పెండ్యులం ఆగివుంది. తన వాచీ నడుస్తూనే వుంది.

వీరాస్వామితో ఆ విషయమే అడిగాడు.

"అది ఆగిపోయి వారం రోజులయింది రావుగారూ. రిపేరు కివ్వాలి" అన్న వీరాస్వామి మాటలకు ఆనందరావు తెరిచిన నోరు

జెండా ఊంఛా ...

అలాగే గోల్కొండ దర్వాజాలా ఉండి పోయింది కొన్నిక్షణాలు.

కిల్లీబడ్డీ నారాయణ, బిచ్చగాణ్ణి కసురుతున్నాడు

పండిమరి ప్రక్క స్లేటును పటపట లాడించి, దాని నోరు మీద బోల్టుతో కటకట కొట్టుతున్న పీర్‌మహ్మద్ ముఖమంతా పిండితోనిండి నవ్వుతున్నాడో, ఏడుస్తున్నాడో ఏమీ తెలియటం లేదు.

కిరసనాయిలు ఏజెంటు వచ్చివులుసు కిష్టయ్య కొట్టుముందు తిరుమల కొండ మీది క్యూ కన్నా పొడుగ్గా వుందిక్యూ.

పరిస్థితుల్ని కాసేపు పరిశీలించి కొన్ని యక్ష ప్రశ్నలు వేసి వెళ్లి ఆడవాళ్ల క్యూలో డబ్బాను పెట్టి ప్రక్కన నిల్చుంది రాంభాయమ్మ.

రేషనుషాపుకు వెళ్లటానికని కొన్ని అడుగులు వేసాడు. విశ్వనాథం ఎదురయ్యాడు, చేతిలో చిరిగిన రెండు మూడు సంచులు, సొట్టలుపోయిన కిరసనాయిలు డబ్బా. డమరుక త్రిశూలాదులతో శివున్నీ, గదాచక్రాదులతో విష్ణుమూర్తినీ రవివర్మ చిత్రించివట్లే ఇరవయ్యో శతాబ్దపు సామాన్య భారతీయుని

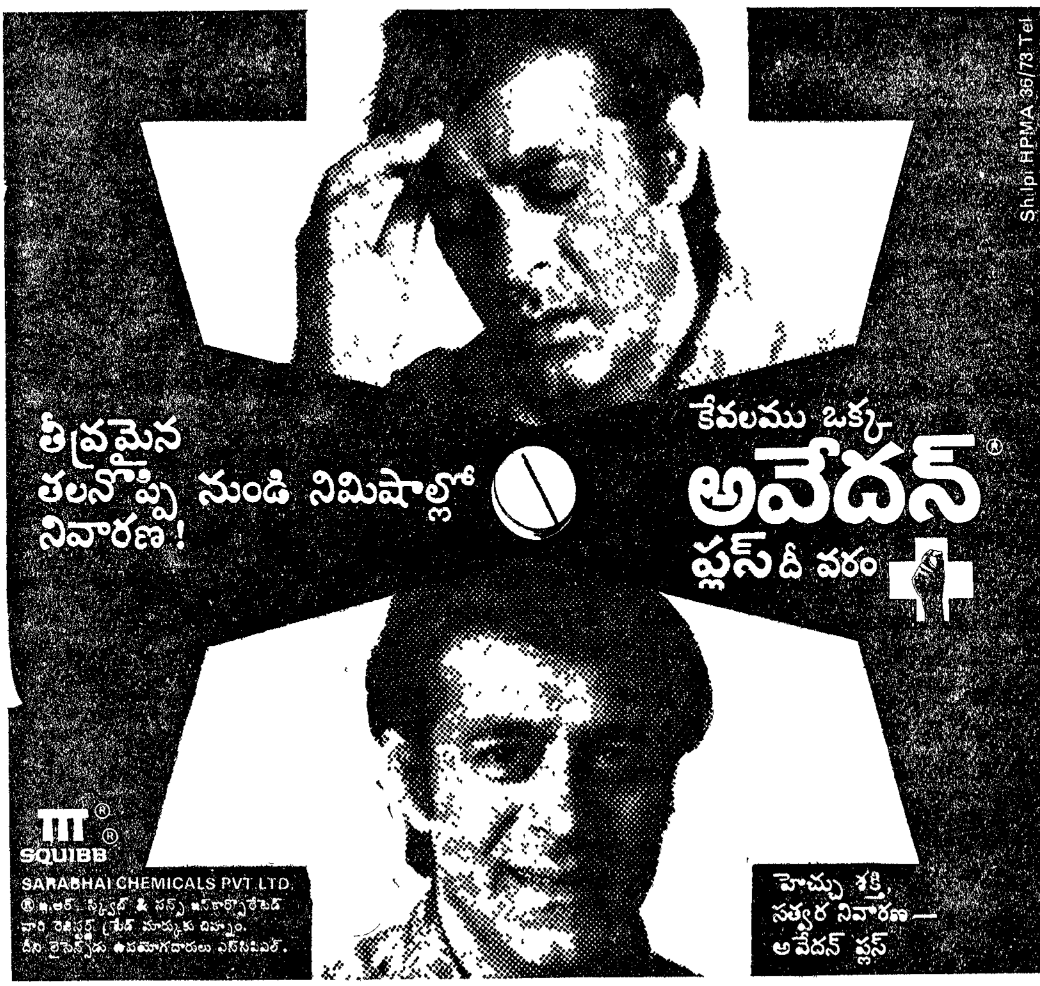

బొమ్మ వేయాలంటే విశ్వనాథాన్ని ఊహించుకుంటే చాలు.

విశ్వనాథంకు తెలివి వుంది. బి. ఏ. లో యూనివర్శిటీ సెకండు ర్యాంకులో పాసయిన సర్టిఫికెట్టు వుంది. పై చదువులకు వెళ్లలేకపోయాడు. కనీసం మంచి ఉద్యోగమ్మైనా యివ్వలేదీ నవనాగరిక సంఘం.

మూడుపదుల వయసు విశ్వనాథంది. ఆరు పదుల్లో పడినట్లు చేసాయి ఆయన ఆకార వికారాలు. తెల్లగా నెరిసిన జుట్టు, సోడా బుడ్డి కళ్లజోడు, పీక్కుపోయిన బిడ్డు ముఖం, పిడుచుకొచ్చిన 'ఆడమ్స్ ఆపిల్', మాసిపోయిన చవకరకం టెరీకాటన్ చొక్కా, శా త వా హ ను ల కాలంనాడు ఇస్త్రీచేసిన ప్యాంటూ, అరిగి విరిగి సగమ్మైన చెప్పలు — దేశ సౌభాగ్యాన్ని చెప్పకనే చెప్తున్నాయి.

"ఆఫీసునుండి తొందరగానే వచ్చినట్టున్నారే ?"

"ఇంక ఆఫీసేమిటండీ వాబొంద. ఆఫీసులో రెండు మూడు గంటలు చేస్తే మహా ఎక్కువ. తక్కిన జీవితమంతా ఈ క్యూలల్లో గడిచిపోతున్నది..."

"మాబాగా సెలవిచ్చారండీ" కారాకిల్లీతో గారబట్టిన ముప్పై ఒక్కా పళ్లనూ బయట పెట్టి సకిలించాడు క్యూలో చివర నుంచున్న ఒక ఆసామీ.

కారాకిల్లీ నవ్వును చూసి నాలుగుమీటర్లు నడిచి మరో అయిదు నిమిషాలు అదీ యిదీ మాట్లాడుకొని ఆనందరావు ముందుకు విశ్వనాథం వెనక్కి వెళ్లారు.

రేషను షాపు క్యూలో ఆనందరావు ప్రవేశం, ట్రాన్సిస్టరు రేడియోలో మీనాక్షి పొన్నదురై నిష్క్రమణ ఒక్కసారే జరిగినయి.

అధికధరలు, ఆంధ్రప్రదేశ్ విభజన, ఇసుకలో కలిసిన బియ్యం ఇత్యాది మాటలు గ్రామఫోను రికార్డులా స్టీరియోఫోనిక్ ధ్వనిలో ఎక్కడ చూసినా పాతమాటలే, పాత పాటలే.

నవ్వులు, ఆవేదనలు, నిరాశా నిస్పృహలు, నిట్టూర్పులు, అక్బరు త్రవ్వించిన బావుల్లోంచి, వేయించిన రోడ్లమీద నాటించిన చెట్లనీడల క్రిందనుంచి వస్తున్నట్లుగా ఊహించాడు ఆనందరావు.

అతికష్టంమీద బియ్యం ఒక సంచీలో, గోధుమలు ఇంకో సంచీలో పోయించుకొని జైలునుండి విడుదలైన ఒకనిర్దోషిలాబయటకి వచ్చి టైం చూసుకున్నాడు. '...ప్రాంతీయ వార్తలు చదువుతున్నది తిరుమల ...' అని వినిపించింది ట్రాన్సిస్టరులో.

పచ్చిపులుసు కిష్టయ్యకొట్టు ముందుకు వచ్చాడు.

రాంభాయమ్మ సీనియారిటీ లిస్టులో రెండో—మూడో నంబరుంది.

'బ్రతికిపోయాంరా బాబూ' అనుకున్నాడు ఆనందరావు.

అంతలోనే ఒక ఎర్రకోకవచ్చి రాంభాయమ్మ ముందు నిల్చుంది.

ప్రక్కకు జరగమంది రాంభాయమ్మ. ఎర్రకోక తన డబ్బాను అప్పుడెప్పుడో పెట్టి వెళ్లిందని చెప్పింది. అదే అక్కడివాళ్లు విన్న చివరిమాట. ఆ తర్వాత రాం భా య మ్మ రంకెలు, ఎర్రకోక పెడబొబ్బలు.

కిరసనాయిలు అమ్మబడును అని ప్రకటించిన కార్యక్రమానికి బదులు కాంబోడియా యుద్ధం ప్రారంభమ్మైంది.

పచ్చిపులుసు కిష్టయ్య, ఆనందరావు మరో పదిమంది విశ్వప్రయత్నంతో రాంభాయమ్మనూ ఎర్రకోకనూ విడదీసారు. వియత్నాం యుద్ధం ముగిసినప్పుడు కూడా అంత సంబరపడలేదు అక్కడి పురజనులు.

ఇల్లుచేరేసరికి '...బీద ప్రజలను ఉద్ధరించటమే మన పార్టీ ఏకైక లక్ష్యం అని అన్నారాయన...'అని చెప్తోంది రేడియో.

ఆ పార్టీకి ఏంపోయేకాలమొచ్చిందో ఏమో? ఆ అన్నాయనకు వచ్చే ఎలెక్షన్లలో ఏ ధనికులు బీదవాళ్ళను, కొని ఓట్లేయిస్తారో

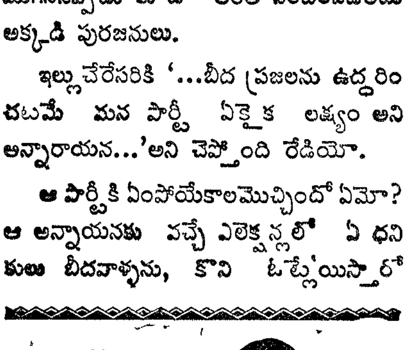

"ఒక్కోమారు నేనెలా ఇంతలావయ్యానా అని ఆశ్చర్య మేస్తుందొాసె"

"నాకుమాత్రం ఏడుపొస్తుంది. ఏం పాపం చేసిందా అని"

ఏమోపాపం ... అనుకున్నాడు ఆనందరావు. వాళ్లెక్కడపోతే ఏంగాని ఈ రాంభాయమ్మ ఎప్పుడు వెళ్లుతుందో భగవంతుడా అని వాపురుమన్నాడు.

* * *

ఉదయం ఆనందరావు కాఫీ తీసుకుంటున్నాడు. ఇంట్లోరాంభాయమ్మ ఏదో చెప్తున్నది. పబ్లిక్ కొళాయి దగ్గర పదిసిగలు కొట్లాడుకొని పొరబోసిన నీళ్లకన్నా పట్టుకొన్న నీళ్లుతక్కువన్నట్లుగా పిల్లలగోలలో అక్కడక్కడా రాంభాయమ్మ మాటలు తన చెవుల్లోపడుతున్నాయి.

"...అదేనే మీ బాబాయి వాసుదేవంకు జ్వరంట పదిరోజుల్నుంచి...పిన్నికేమో... వడిశం...పిల్లలకి నీళ్ల విరోచనాలు..."

'ఆనందరావుగారూ... ఆనందరావుగారూ' పిలుస్తు లోపలికి వచ్చాడు రామశాస్త్రి. ఏమిటి అన్నట్టు చూసాడు ఆనందరావు.

"కాస్త అర్జంటు పని తగిలింది... ఏమ్మైనా కొంచెం సర్దితే" నసిగాడు. ఆనందరావేమీ మాట్లాడలేదు.

"మా యింట్లో ప్రస్తుతం రాష్ట్రపతి పరిపాలన. ముఖ్యమంత్రిగారు మూడురోజుల దాకా మూలా నక్షత్రంకేసి చూస్తూవుండాలి. ఇదే ఛాన్సు మరి, ఏమైనా మంచి మంచి వంటకాలు అవీ చేసుకొని తినాలంటే. మళ్లీ మంత్రిగారు పరిపాలనను తమ చేతిలోకి తీసుకొన్నారంటె అన్నీ రేషను, కంట్రోళ్లు కమామీషు. దానికి పిల్లలతో ఇన్‌ఫ్లుయెన్సు చేయించాలి, వాళ్లకు లంచాలు తినిపించాలి మనమో ముద్ద ఎక్కువ తినాలనుకుంటే... ఒక్క పది..."

రామశాస్త్రి బ్రాహ్మణుడు. మహా బీద వాడు. చదివేప్పుడు ఏ స్కాలరుషిప్పు సహాయమూ దొరకలేదు ప్రభుత్వం నుంచి. ఉద్యోగం దగ్గరా ఏ ప్రిఫరెన్సూలేదు ఎందుకంటే తాను షెడ్యూలు జాతికి చెందక పోవటమే. ఫార్వర్డ్‌లో నంబరు ఒకటి కులం !

"చూడండి శాస్త్రిగారూ మా యిల్లు యిప్పుడొక ధర్మసత్రం, థర్డ్‌క్లాస్ కంపార్ట్‌మెంటులా క్రిక్కిరిసి ఉంది. భారతదేశపు జనాభాలా అరుస్తున్నారు. వినండి లోపల గోల .."

"పోనివ్వండి. మరి ఏం చేస్తాం పదిలో సగమ్మైనా..."

"నన్ను ఇబ్బంది పెట్టేస్తున్నారు."

"కాస్త ట్రై చెయ్యండి. లేకపోతే నేనే ఇంకెక్కడైనా ప్రయత్నం...ఆఁ! ఇదెక్కడి పుస్తకమండోయ్, కొత్తగా ఉంది. "లేడి చంపిన పులి నెత్తురు" 'కవితా సంకలనం', బాగుందాండీ ?"

"ఆ ఏం బాగుండటమో ఏమో. ఎవ్వరు రాసినా అదేకథ. వస్తువులు దొరకటం లేదని, కంట్రోల్లు, రేషన్లు, కరవులు వగైరా వగైరా వగైరా పూర్వకవుల కవిత్వం వేరు శాస్త్రిగారూ ... "

"అలా అనకండి. కాలాన్నిబట్టి కవిత్వం కవితా వస్తువులు మారాలి మరి అంతెందుకు ఆనాటి యాజ్ఞవల్క్య వ్యాసవాల్మీకి వన్న యాదులు యిప్పుడు వుంటే కిరసిన్ ఆఖ్యానము, సిమెంటాకాండ, ఇనుపస్కంధం, రవ్వోదంతం శర్కరాశ్వాసాలతో, పూర్వోత్తర రామాయణాలు, ఆంధ్ర మహాభియ్యం, తైల బాల్యోపనిషత్తు రాసి పారేసే వాళ్ళు కారంటారా ?... ఆఁ అన్నట్టు వంకాయల వెంకటసుబ్బయ్యను అరెస్టు చేసారట "

"ఏం? ఎందుకు ? ఎప్పుడు? చాలా గొప్ప మనిషి..."

"ఇది మరీ బాగుంది. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లాటరీలు ఎప్పుడు కట్టేసారు అని అడిగి పట్టుంది.వెరీవెరీ బాక్‌వర్డ్ ఆనంద్రావుగారూ. వాటాల్లో ఆయనకూ మంత్రిగారికి తేడా వొచ్చాయట. అరెస్టుచేయించి పారేసారు."

"ఏమండీ శాస్త్రులుగారూ ఇవ్వాళ దుర్ముహూర్తం ఎప్పటిదాకా ఉందండీ" అంటూ వచ్చింది లోపల్నించి రాంభాయమ్మ

గుడ్లు తేలేసాడు రామశాస్త్రి. తిథులు, వార నక్షత్రాలు ఏవీ తెలియవు రామశాస్త్రికి. వాటిని గురించి పట్టించుకోలేదు. రాంభాయమ్మగారడిగే ప్రశ్న ఇంకా పెద్దది.

'నా బ్రతుకే ఒక దుర్ముహూర్తంలో నడిచి పోతున్నది. అది ఎప్పటిదాకా ? అంటే నేను చచ్చేదాకా' అనుకున్నాడు రామశాస్త్రి.

లోపలి కెళ్లిన రాంభాయమ్మ మాటలు వినవస్తున్నాయి.

"ఏం చదువులో ఏవిటో ? చదవేస్తే ఉన్నమతి పోయినట్టు... శాస్త్రులట, శాస్త్రులు... చిన్న ప్రశ్న...ఇస్త్రీచేసిన తెల్ల పంచెలా మొఖం పెట్టాడు. పేరు గొప్ప... ఊరుదిబ్బ..."

"శాస్త్రిగారూ క్షమించాలి, పద పద బయటి కెళ్దాం"

శాస్త్రితో ఆనందరావు బయటికినడిచాడు

'రాంభాయమ్మా! రాంభాయమ్మా! నన్ను రాచి రంపాన పెట్టుతున్నావు తల్లీ !' అను కున్నాడు, ఆక్రోశించాడు ఆనందరావు.

* * *

సాయంకాలం సర్వోత్తమరావు వచ్చాడు అతని తండ్రి కొద్దోగొప్పో ఉన్నవాడే-కాని మెడిసిన్‌లో సీటు దొరికేలా లేదని షెడ్యూలు కులం సర్టిఫికేటుతో సీటు సంపాయించారు. ఒకటి రెండేళ్లలో డాక్టరు అయిపోతాడు. ఆనందరావుతో రెండేళ్ళనుంచి పరిచయం.

అతని విరియబోసిన విశ్వామిత్రుడిజుట్టు, హ్యూన్‌త్సాంగ్ మీసాలు, ఫాహియాన్ గడ్డం, పైన కాండిన్‌స్కీ పికాసో వర్ణచిత్రాలతో కూడిన మాస్కో గంటలాంటి షర్టు, క్రింద

బాబిలోనియన్ హాంగింగ్ గార్డెన్స్‌లా అడుగ్గం టలు (బెల్‌బాటమ్స్).

తలుపు దగ్గర నిల్చుని "ఆనందరావు గారూ" అని పిలిచాడు.

బయటికివచ్చిన రాంభాయమ్మ సర్వోత్తమ రావునుచూసి కాసేపు విస్తుపోయి, "ఏవిట్రా నాయినా ఏం కావాలి. పగటి వేషం మా బాగా కుదిరిందిగానీ దుక్కలాగున్నావు. ఎక్కడైనా పని చేసుకొని బ్రతికితే. ఇలా ఇంటింటికి తిరగడం ఎందుకు ?"

అప్పుడే ముఖం కడుక్కొని గదిలోనికొచ్చిన ఆనందరావు రాంభాయమ్మ ఎవరి నా మాట లంటున్నదో చూసి అవాక్కయిపోయాడు.

"బామ్మగారూ మీరు లోపలికెళ్ళండి" అరవాలనుకొని మెల్లగానే అన్నాను.

"క్షమించాలి రావుగారూ..."

"ఇందులో మీ తప్పుగాని మీ బామ్మ తప్పు గానీ లేదు ఆనందరావుగారూ మనతరం మీ బామ్మతరానికీ మధ్యనున్న అంతరం... సరే వస్తార్రా, సినిమాకు వెళ్దాం."

"సారీ, రాలేనండి నా మనసేం బాగోలేదు. మరెప్పుడైనా వెళ్దాం "

"ఫరవాలేదు వస్తాను " సర్వోత్తమరావు నిష్క్రమించాడు.

'రాంభాయమ్మా ! రాంభాయమ్మా !' ఎలుగెత్తి అరిచాడు ఆనందరావు—లోలోపల.

బయట ' టెలిగ్రాం" అని వినిపించింది.

జానకి, రాంభాయమ్మ గదిలోకి వచ్చారు. వాళ్ళ ముఖాల్లో ఆత్రత ఉంది. ఆందోళన ఉంది.

'వాసుదేవరావు సీరియస్ స్టార్ట్ ఇమిడి యట్లీ' అని ఉంది.

రాంభాయమ్మ రోదన ప్రారంభించింది. జానకి కళ్లలో నీళ్లు చిమ్మినయి.

"అబ్బబ్బ సీరియస్ అనగానే చచ్చినంత పనిచేస్తున్నారు ఊరుకోండి. బామ్మగారూ ప్రయాణానికి సిద్ధంకండి ఇంకో అరగంటలో రైలు ఉంది. అదిపోతే మళ్లీ రేపటిదాకా లేదు. తొందరగా తెమలండి."

"మరి మీరు రావటంలేదురా బాబూ ఆనందం."

"మేమూ రావాలనుకుంటున్నాం. కాని ఇంకా బేబీ స్కూలునుంచి రాలేదు. దానికోసం చూస్తే చాలా సేపవుతుంది. మీరు యివ్వాళ బయలుదేరండి. మేం రేపు వస్తాము. లేదంటే రేపే అందరం కలిసిపోదాం."

"అమ్మో నేనొక్క క్షణం ఇక్కడ ఉండనురా బాబూ. పద పద. మీరు రేపు రండి." అంటూ లేచింది రాంభాయమ్మ.

* * *

మఱునాడు పదిహేనో తేదీ ఆగస్టు.

స్వతంత్ర భారతిలో స్వేచ్ఛావాయువులు వీచే రోజు.

కొద్ది దూరంలోనే ఉన్న మాధ్యమిక పాఠ శాలలో జండా వందనం కార్యక్రమానికి సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. ఆనందరావుకు ఆ నాడు రెండో షిఫ్టు. కర్మాగారాల్లో, కారాగారాల్లో పడే కష్టాలు దాదాపు ఒక్కలాగే ఉంటాయి. అందుకే కార్మికులకు ఖైదీలకు జాతీయ సెలవు దినాలనుగాని, పండుగలనుగాని

(44వ పేజీ చూడండి)

MFGRS; PHARMA-MEDICO (INDIA) PVT. LTD. BOMBAY-60-NB

ఏజెంట్లు: (1) సిటీ ఫార్మా డిస్ట్రిబ్యూటర్సు, భావనారాయణ వీధి, విజయవాడ-1 (ఆం. ప్ర.)
(2) ఫార్మా ట్రేడర్సు (హైదరాబాద్), కందస్వామి రోడ్, సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాదు (ఆం.ప్ర.)

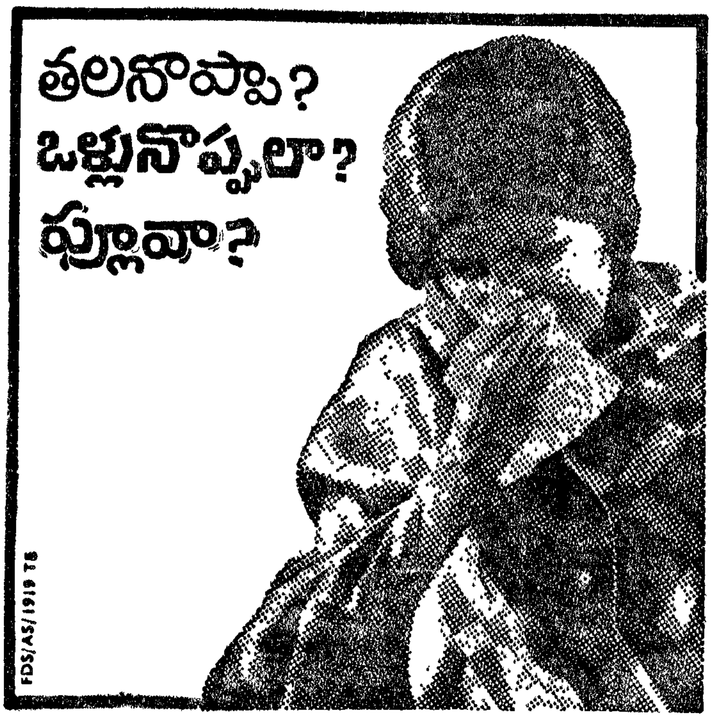

శాలోఫెన్
బాధానివారిణి మాత్రలు
అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ వారి తయారీ

శాలోఫెన్ తలనొప్పి, ఫ్లూ, పంటినొప్పి, ఒళ్లు నొప్పులకు అతి నిశ్చయంగా, శీఘ్రంగా ఉపశమనం కలిగిస్తుంది. ఇది నిరపాయకరమైనది. శాలోఫెన్ డాక్టర్లు సిఫారసుచేసే పటువైన ప్రక్రియ కలిగియుంది.

దిలర్ జెర్మ్

ఒక ఎవేర్‌నెస్ సృష్టించాలి...సారీ బోర్‌కొడుతున్నాననుకుంటాను'' అన్నాడు డాక్టర్ నవ్వి.

"కాదు. చాలా కొత్త విషయాలు చెప్పారు. ఇదే మీరు పబ్లిక్‌గా చెప్తే బహుశ నవ్వుతారు అంతా. నవ్వినాచెప్పడం మంచిదే'' లేస్తున్న నాతో అన్నాడు డాక్టరు.

"కాఫీ తీసుకు వెళ్ళండి."

తొండారంనుంచి ఋక్కామల వచ్చేసాను. ఆ రోజే కేబుల్ పంపాను లండన్‌లోని భరద్వాజకి, ఇంటి అడ్రసుకి.

'తులసి ఈజ్ ఏజ్ వర్చ్యువస్ ఏజ్ యువర్ మదర్ ఛేస్టిటీ ఈజ్‌నాట్ ల్యాక్ ఆఫ్ ఆపర్చునిటీ. ఛేస్టిటీ ఈజ్ లేక్ ఆఫ్ ఇమ్మొరాలిటీ. లెటర్ ఫాలోస్.''

ఆరోజే అంతా వివరంగా వ్రాసి పోస్ట్‌చేసాను.

ఆరువందల ఇరవై అడుగుల ఎత్తున, పోస్టాఫీస్ టవరు పైన వున్న రివాల్వింగ్ రెస్టారెంట్‌లో కూర్చుని, దీపాలతో మెరిసిపోతున్న లండన్ నగర అందాన్ని చూస్తూ, తులసి, భరద్వాజ, నేను 'బ్లాక్ కాఫీ' త్రాగుతున్నాము—రెండు నెలల తర్వాత కబుర్లు చెప్పుకుంటూ.

జెండా ఊంఛా

(12 వ పేజీ తరువాయి)

గుర్తించరు. అనేకన్నా వాళ్ళు పొందే నరకయాతనలో అవి గుర్తుకురావు.

ఆనందరావు జానకిని దగ్గరగా తీసుకొన్నాడు. ఆమె ముఖం వివర్ణమైంది...ఆమె బాబాయి జబ్బుగురించి ఆలోచిస్తున్నది.

"ఏమిటి జానకీ అలా అయిపోయావు ఒక్కసారే."

"ఏం లేదు—బాబాయి..."

"బాబాయి? బాబాయికేం కాదు! బాగానే వుంటాడు."

"మీరు జోస్యం కూడా చెప్పటం నేర్చుకున్నారా యేం? మనం ఇవ్వాళ సాయంకాలం వెళ్లాలి తప్పకుండా. మీరు లీవు పెట్టండి."

"అవసరం లేదు."

"ఏం?"

"ఆ టెలిగ్రాం నేనే పంపించాను."

"నిజంగా?" ఆశ్చర్యంలో మునిగిన జానకిని దగ్గరకు తీసుకొన్నాడు. పాఠశాలలో చప్పట్లు వినిపించాయి. జెండా గాలిలో ఎగురుతున్నది. జనగణమన గీతం ఆలాపన ప్రారంభమైంది.